

Wisława Szymborska
n. 1923

Wisława Szymborska

POEZII ALESE

Selecție, traducere, cuvânt înainte
și postfață de
Nicolae MAREȘ

Editura
PRUT INTERNAȚIONAL

WISŁAWA SZYMBORSKA –	
POETĂ A MILENIULUI AL TREILEA	5
Mică publicitate	9
Îndrăgostiții	11
Animalele circului	12
Probă	13
Patru dimineața	14
Natura moartă cu balon	15
Înmormântare	17
Două maimuțe de Bruegel	19
Atlantida	20
Din escaladarea care n-a avut loc în Himalaia	22
Muzeul	24
O clipă în Troia	25
Vorbulițe	27
Lagărul de înfometaji de la Jasko	28
Povestire	30
Seară literară	31
Prolog la o comedie	33
În Turnul Babel	34
Vis	35
În râul Heraclit	37
Zero se scrie singur	38
Însemnări	39
Convorbire cu piatra	42
Restul	45
Bucuria scrierii	46
Zâmbet	48

Născut	50
Monolog pentru Cassandra	52
Decollo	54
Pietă	55
Nevinovăție	56
Scrise în hotel	57
Filmul anilor șaizeci	60
Relatare din spital	62
Epitaf	63
Întâlnire inopinată	64
Vietnam	65
Inimii mele, duminică	66
Mișcare	67
Greșeala	68
Fotografia gloatei	69
În orice caz... ..	71
Epistolele morților	73
În azil	74
Prospect	75
Plimbarea reînviatului	77
Trezia	78
Recompun lumea	81
Apa	84
Gara	86
Pe colina pe care Troia a dăinuit	88
Peștera	90
O sută de bucurii	92
Sub o singură stea	94
Acrobatul	96
Impresii de la teatru	97
Despre pornografie. Un punct de vedere	99
Maimuța	101

Balada	103
În sfârșit, memoria	105
Reveniri	108
Descoperire	109
Discurs în biroul lucrurilor găsite	111
Laudă somnului	112
Lecția	114
Marea cifră	115
Mulțumire	117
Prioritate obligatorie	119
Visul bătrânei broaște țestoase	120
Experiment	121
Zâmbete	123
Paradă militară	125
Treisprezece și douăzeci	126
Bătrânul cântăreț	128
Sora mea realizează o proză bună... ..	129
Pustietate	131
Portret feminin	133
Recenzia unui vers nescris	134
Avertisment	136
Camera sinucigașului	138
Mărul	140
Viața în așteptare	141
Utopie	143
Cerul	145
Mare noroc	148
Pisica din casa pustie	150
Dragoste la prima vedere	152
Ziua de 16 mai 1973	154
Poate fi fără titlu	156
Unora le place poezia	159

Sfârșitul și începutul	160
Ura	162
Realitatea impune	165
Socoteală elegiacă	168
Norii	170
Posibilități	172
Postfață*	174

WISŁAWA SZYMBORSKA – POETĂ A MILENIULUI AL TREILEA

A devenit un truism afirmația că Wisława Szymborska este unul dintre cele mai importante fenomene ale poeziei poloneze contemporane. După ce Academia de la Stockholm a confirmat această judecată, cititorii de limbă polonă au încercat, atunci și acum, acel sentiment reconfortant pentru orice consăngean sau admirator al poetei, cel al recunoașterii universale, petrecută spre sfârșitul mileniului al doilea, saltând cu nedisimulată mândrie faptul că încă un literat de seamă, după Sienkiewicz, Reymont și Miłosz, a intrat, în pragul mileniului al treilea, în areopagul mult râvnit al nemuritorilor, alături de alți doi, în domeniul științific și politic, am în vedere pe Maria Curie-Skłodowska, de două ori laureată a acestui premiu, în chimie și fizică, și pe Lech Wałęsa.

Comparatistica românească, prin renumitul polonist, Stan Velea, i-a surprins cu finețe creația Wisławei Szymborska, chiar în perioada decernării titlului, în monumentală *Istorie a literaturii polone*, în cele patru secțiuni distincte ale expozeului său, care îi pune într-o lumină distinctă personalitatea și creația. În primul rând, istoricul nostru literar vedea în debutul ei din 1945, cu poemul *Caut cuvintele*, sau în cel editorial, din 1952, cu placheta *De aceea trăim*, apariția unei „clasicități precoce”, în planul literar polonez, constatând că – prin zborul ei poetic – a împlinit „cu statornicie și grație destinul unuia dintre cele mai fermecătoare și profunde

secvențe ale liricii din Polonia zilelor noastre". Nimic de adăugat la această judecată dreaptă, verificată în plan polonistic și de exegeza universală din ultimul deceniu.

În al doilea rând, Stan Velea pune cu mult discernământ în evidență ceea ce multor analiști, mai ales din afara fruntariilor Poloniei, le-a scăpat, „mozaicul publicistic” szymborskian, la carei prezentă s-a făcut simțită decenii întregi în paginile cunoscutei publicații cracoviene „Zycie literackie”, remarcându-se, alături de poemele ei, caracterul jucat, de formatoare de opinie și de gust, în țara ei natală, mai ales în ceea ce privește lirica. Nici un iubitor de poezie și de cultură n-a trecut indiferent pe lângă eseistica sa, dar mai ales pe lângă strofele lui, care chiar dacă ironice uneori, totdeauna se dovedeau a fi de mare actualitate în vremea noastră ultramediatizată.

Muză, a nu fi boxer înseamnă a nu exista.
Nu ne-ai dăruit și nouă un public zgomotos.
În sală s-au strâns douăsprezece persoane,
e timpul să începem.
Jumătate au venit că plouă,
restul sunt rude. Muză.

Într-o seară ca asta, femeile bucuroase ar fi să leșine,
dar fac asta numai la meciurile de box.

Doar acolo se petrec scene dantești. Muză

Îndepărtându-se în eseurile sau în versurile sale de ceea ce denumim didacticism, poeta devine și mai convingătoare printr-o expunere simplă, la obiect. De aceea cred că, nu întâmplător, unele din scrierile sale au intrat în manualele școlare prin tematica de stringentă actualitate sau în lecturile obligatorii ale tineretului. E suficient să parcurgem numai

titlurile volumului de față pentru a constata cât de actuală prin însăși tematica abordată a fost și este Szymborska. Pentru că, notează Stan Velea despre „mozaicul publicistic”, prin subiectele dezbătute, demonstrând un univers cultural vast, ca mai toți literații polonezi, „Szymborska se apleacă, fără sfială și cu aceeași scrupulozitate”, nu numai asupra literaturii, dar și asupra unor domenii mai îndepărtate. „Istoria și muzica, pictura și filmul, filosofia și lingvistica, sportul și călătoriile, fizica și paleontologia – înșirarea ar putea continua – iată fațetele numeroase, umaniste și exacte, ale artei și științei, care sugerează o cultură generală impresionantă”. Același lucru îl constatam, cândva, scriind despre Stanisław Jerzy Lec, nu mai spun de vasta cultură a lui Stanisław Lem.

Sub impactul istoriei imediate – Szymborska a făcut și pași nesiguri, a avut și mesaje de care s-a dezis, unele din anii 50. Totul a fost însă accidental.

M-am asociat și mă asociez celor care au văzut-o și o văd pe Szymborska, precum Stan Velea, undeva sus în pleiada de frunte a liricii poloneze, unde numai Różewicz, în accepțiunea mea, s-a situat consecvent în toată perioada postbelică, iar pe undeva Herbert și Iwaszkiewicz. Autoarea *Clipei* s-a remarcat decenii de-a rândul ca un „observator atent al lumii, înregistrând și comunicând ceea ce vede sau își imaginează că vede. Constatările ei nu reprezintă nicio-dată o descriere exactă și pasivă, fotografică. Din contră, observația empirică, brută, trecând prin grila afectivă și intelectuală a autoarei, se transformă miraculos în concluzie euristică”.

Obținând, în urmă cu trei ani, acordul autoarei de a publica în românește o selecție din creația sa, într-o colecție de prestigiu, e cazul să răspund la întrebarea: de unde dragostea mea față de această creatoare de excepție? Am spus-o, cred, răspicat, în prefața la *Bucuria scrierii*, în 1976,

și o repet cu nedisimulată plăcere și bucurie și în 2006, că lirica Wisławeii Szymborska este „supunerea aproape tiranică a obiectului ei la ritmurile uneori spectaculoase, alteori umile, ale cotidianului. Nimic din ceea ce e omenesc nu pare a-i fi indiferent: bătaia abia auzită a inimii fătului în pântecul mamei, fiorul irepetabil al primei iubiri, distrugerile provocate de marile cataclisme naturale, nebunia actelor de terorism, virtuțile și excepțiile civilizației contemporane. Totul se perindă prin fața ochilor cititorilor, ca într-un caleidoscop fără sfârșit, avertizând, subliniind, afirmând sau negând: o perpetuă stare de alarmă ce nu conținește și nu poate conține pentru că este însăși viața, rațiunea ei...”

Remarc, recitindu-i opera, că Nobel-ista și-a încheiat discursul *Poetul și lumea*, rostit la 7 decembrie 1996, la Academia din Stockholm, cu o frază care mi-a amintit de receptarea din tinerețea mea a creației sale: „Într-al poeziei limbaj, în care fiecare cuvânt contează, nimic nu-i ceva ales, nici o existență a nimănui din această lume. Rezultă, deci, că poeții vor avea întotdeauna mult de lucru”.

Nădăjduiesc că cititorii de pretutindeni vor avea multe de aflat din lirica acestei poete intrată pentru totdeauna în areopagul liricii universale, acum, la începutul mileniului al treilea.

Dr. Nicolae Măreș

MICĂ PUBLICITATE

CEL CARE CUNOAȘTE unde se află
compasiunea (imaginația inimii)
– să dea imediat de veste! să dea de veste!
Să cânte despre asta cât o putea
ca un nebun să danseze
distrându-se sub mestecănușul pipernicit
care-i pus întotdeauna pe plâns.

DAU LECȚII de tăcere
în toate limbile
folosind metoda privirii atente
pe cerul înstelat
în maxilarele mamușilor
în săritura lăcustelor
în unghia sugarului
în planctoane
și în fulgi de zăpadă.

REDAU viața amoroasă.
Atențiune! Ocazie!
În iarba de anul trecut
în soare până la gât
stați întinși în bătaia vântului
(chiar și dirigitorul de anul trecut
al părului vostru).
Ofertele se trimit la rubrica: vise.

CĂUTĂM o persoană
pentru a boci
la capul bătrânilor, care mor
în aziluri. Rugăm candidații
să se prezinte fără autobiografii
și fără cereri scrise.
Hărțile se vor rupe
fără a se elibera bonuri de înregistrare.

PENTRU PROMISIUNILE soțului meu,
care v-a păcălit cu toate culorile
de pe lumea asta, cu vorbăria lui,
cu cântece la fereastră, cu câine la ușă:
că nu veți fi niciodată singuri
în întuneric și în liniște și fără frică
– nu pot să răspund.
Noaptea, văduva Zilei.

ÎNDRĂGOSTIȚII

E-atâta liniște, că auzim
melodia pe care ieri o cântam:
„Tu mergi pe deal, eu merg pe vale...”
O auzim și cu nimic nu ne încălzim.

Zâmbetul nostru e masca tristeții,
fără ca bunătatea să însemne renunțare.
Mai mult decât ar merita,
îi regretăm pe neîndrăgostiți.

Ne tot mirăm unul de altul,
ce ne-ar mai putea atunci mira?
Nici curcubeul noaptea.
Nici fluturii pe zăpadă.

Și când adormim,
în somn apare despărțirea.
Dar acesta-i un somn bun,
o, acesta-i un somn bun,
din care ne putem trezi.

Urșii joacă în ritmul muzicii,
leul sare printr-un cerc în flăcări.
Maimuța cu vestă galbenă merge pe bicicletă,
biciul pocnește și muzica începe,
biciul pocnește și ochiul animalului se rotește,
o vorbă numai și elefantul duce carafa,
câinii dansează măsurându-și atent pașii.

Mi-e tare rușine, mic, omului.

Prost dispus s-au distrat în ziua aceea:
n-au precupețit aplauzele furtunoase,
cu toate că mâna mai lungă c-un bici
lăsa o umbră amenințătoare pe nisip.

Cântec, cântecel, mă tot batjocorești,
că fost-am pe deal și n-am înflorit.
Văd măceșul cum se preface în trandafir.
Asta bine o știu.

Frunze am încercat să fac. Vrea să înmuguresc,
Nici n-am răsuflat – fi-voi cumva ascultat;
clipa închiderii în floare o aștept.

Cântec, care pic de milă n-ai:
am un singur trup, care nu se preface în nimic,
până în măduva oaselor neschimbată rămân.